

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 1 Februari 2003
Årgång 32

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Rune Sahlström	3
Tre kyrkor, Tre Prästgårdar, Tre Klockaregårdar	4
Hedlunds historier	8
Föreningsprogram	10
Varför Sesemana?	12
Verksamhetsberättelse 2002	13
För bättre hälsa	16
Kära kunder, kända namn	17
Minns du Väsby	19
Backspegel	20
Försöken att bevara Messingen	23
Jubileum med Väsbyanknytning	25
Nya medlemmar 2002	26
Korsord 1/03	28
Hyr lokal med atmosfär!	30
Jultävling	31
Hyr lokal med atmosfär!	34

Årsmöte

Hembygdsföreningens medlemmar kallas härmed stadseenligt till ordinarie årsmöte i ladugården lördagen den 22 mars kl. 13:00. Kaffeservering.

Bokslut och revisionsberättelse tillhandahålles på årsmötet eller rekvideras från sekreteraren.

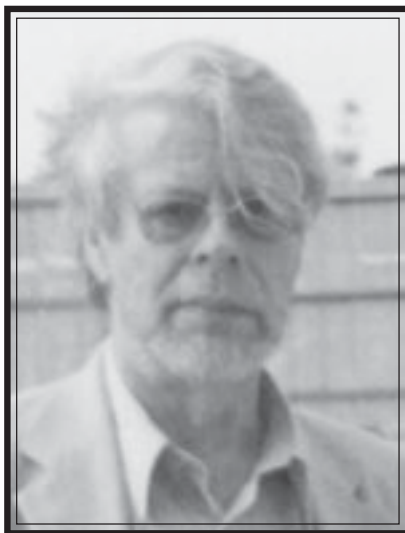
Eventuella motioner skall vara styrelsen tillhanda senast måndagen den 3 mars 2003.

Styrelsen

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvärig utgivare: Inga Engdahl • Layout: Tryckpunkten (e-post: tryck.en@telia.com).

Tryck: Wäsby Tryckeri. Tryckt med miljövänlig färg och miljövänligt papper i 550 ex.

Rune Sahlström

Ordföranden i Upplands Väsby Hembygdsförening, Rune Sahlström, har avlidit. Hans bortgång var oväntad och blev ett hårt slag för föreningen.

Rune var en glad och positiv person, som tyckte om att skämta och skoja. Ofta berättade han historier med anknytning till sin ångermanländska hembygd.

Rune var intresserad av musik och konst, slöjd och hantverk. Han byggde orglar och nyckelharpor, spelade själv flera instrument och målade akvarell.

Som ordförande var Rune idérik och inspirerande. Han hade en vision både för hembygdsgården och för hembygdsföreningen och många högtflygande planer.

I sin sista spalt i Hembygdens decembernummer 2002 uttryckte Rune en förhoppning om ett bra hembygdsår 2003. Det får han tyvärr inte vara med om att förverkliga.

Inga Lisa Gustafsson

Från Hugo Sabel har hembygdsföreningen fått följande sammanställning, som vi delat upp i flera avsnitt. Detta är sista delen. Red.

Tre kyrkor, Tre Prästgårdar, Tre Klockaregårdar i Upplands Väsby kommun

KYRKAN I HAMMARBY

Ett gammalt talesätt lyder: ”kyrkan mitt i byn”. Med andra ord den skulle ligga centralt. Men även högt så den både hördes och syntes vida omkring. Hammarby kyrka ligger sedd med nutidens ögon både avsidet och lågt.

Så var inte förhållandena när den första kyrkan byggdes i tidig medeltid. Den skulle om möjligt stå där land och vattenväg möttes. På 1000-talet var sjön Fysingen en vik av havet med båttrafik sommartid och trafik på isen om vintern. På gamla kartor kan man se att den forna vägen söder ifrån gick långt ner på åsens östra sida, förbi grinden till kyrkogården och följde åsens långa sluttning förbi sjön och upp mot Hammarbyn samt vidare mot norr. Här var ett möte mellan land och vattenvägar centralt i bygden. Att kyrkan stod lågt kompenseras av en klockstapel på den höga åsens krön. Den både syntes och hördes vida omkring. På slänten där vägen rundade åsen bröt en källåder fram som rann rakt mot norr ner mot sjön. Den omtalades ännu under tidigt 1900-tal som Hammarbys Trefaldighetskälla (helig källa). I samband med grustäkt omkring 1920 försvann både vägen och källan. Men nere i grustagets botten har kommunen anlagt ett vattenverk. Av den gamla vägen finns en liten igenväxt bit kvar vid grustagets östra kant.

Att kyrkogård inte fanns ca 1050 visar två gravar i byns gravfält som undersöktes 1957. De var anlagda på kristet sätt och båda innehöll skelett efter en man som låg i en kista av bräder. Om en kyrkogård funnits då hade båda säkert jordats där.

Detta var synpunkter på varför kyrkan byggdes just där.

Symboler för tidig kristen verksamhet i Hammarby finns från början av 1000-talet. På Hammarby mark finns ännu 6 st runstenar bevarade från 1000-talet. Av dessa är 5 st försedda med kristna kors. Den äldsta ristningen (av mästaren Gunnar) är utförd ca 1020 och slutar med bönen: ”Gud och Guds moder hjälpe hans ande och själ”.

Den yngsta texten från ca år 1100 är ristad på ett sandstensblock format som en gravkista i mansstorlek. Texten löper längs den ”fasade lockkanten”. Den långa runtexten slutar med en bön: ”den som tyder runorna, bed böner för Ales själ”. På ”kistans lock” ett romanskt kors med hål för vigvatten.

En gravsten prydd med endast ett typiskt runstenskors förvaras - liksom kistattrappen - i kapellet vid kyrkan.

Den sjunde runstenen som står vid minneslunden, österut på kyrkogården, är kommen med ett lass sten från Vallstanäs gård i Norrsunda socken.

Innehållet i ovanstående runtexter tyder på förekomst av en tidigare kyrka och kyrkogård än den från ca 1200 som detaljerat beskrivs i verket ”Sveriges kyrkor” Uppland Band IV häfte 2. 1954.

En omfattande reparation av kyrkans murar, både ut- och invändigt, 1959 har givit en annan bild av kyrkans historia.

Den är beskriven i ”Fornvännen” 1960: 5-6, Tidskrift för Svensk antikvarisk forskning. Beskrivningen är gjord av Evald Gustafsson, Byråchef vid Riksantikvarieämbetets Kulturminnesbyrå.

När all puts var bortknackad både ut- och invändigt, visade det sig att kyrkans västra häft

var en romansk gråstenskyrka från sekelskiftet 1190-1200. Senare, under 1300-talet, utbyggdes den mot öster till nuvarande storlek. Det romanska koret revs. Vapenhuset är byggt på 1480-talet.

Vid en reparation av bl a kyrkans golv 1936 "påträffades under golvet i vapenhuset ett tjockt brandlager", se sid. 196 i ovanstående del av Sveriges kyrkor. Där tror man att det funnits ett tidigare vapenhus av trä som brunnit. Den tolkningen av brandlagret bortfaller efter Evald Gustafssons beskrivning 1959 att kyrkans västra hälft är en romansk gråstenskyrka.

Har den kyrkan haft ett timrat vapenhus som brunnit bör även kyrkans tak brunnit upp samtidigt. Hettan från en sådan brand bör ha satt spår inte bara i kyrkans murar utan även i kyrkans räkenskaper.

I stället är det tänkbart att brandlagret kan vara en rest av platsens första kyrka. En av timmer som brunnit och ersatts av den romanska kyrkan.

En C-14 analys av brandlagret skulle ge svar på den frågan. De ristade gravmonumenten visar att det funnits en kyrkogård.

Under skattepålagorna år 1627 - återgivna i Göran Strömbecks bok "Herr Mårten i Borgby" - (Aschaneusboken) återges i avsnitt 2 sidan 262, 268 och 269, uppgifter om klockaren Jöran Anderssons skatt enligt följande.

"Utsäde 1 tunna, 1 gammalt sto, 4 kor, 3 gamla får, 2 ungfår" Påförd skatt 1 daler 21 $\frac{1}{2}$ öre. Han brukade jord som tillhörde kyrkan. I skattelängden tre år senare, 1630, återkommer han med tillägg: 1 gammalt svin, 2 ungsvin.

På karta över Hammarby by från 1760 är en klockarstuga markerad på den då oskadade åsens östra sluttning SO om klockstapel.

Hemmanet "Kyrkbyn" i Hammarby blev prästgård i Hammarby socken 1695. På en karta över den prästgården 1822 visar, som enda bebyggelse på klockåsen, en enda stuga med uthus. Den har namnet Klockarebostället. Den

Hammarby kyrka. Vykort

ligger på det då i sin helhet orörda plana åschrönet, ca 350 m syd om klockstapeln. Det är samma plats som en i nutid kvarstående liten timmerstuga som enligt - en flöjel på taket - är byggd 1656. Stugans utseende och byggnadssätt motsäger inte året.

Den blir socknens sista klockarstuga.

Husen däromkring är, med början av f.d. fattigstugan 1870, uppförda under 18- och 1900-talen.

Vadstena april 2002 Hugo Sabel

KLOCKARGÅRDEN I HAMMARBY

Kyrkan i Hammarby socken hade - liksom alla katolska kyrkor under medeltiden - klockare och klockarjord som bidrog till hans försörjning. Allt reglerat enligt Landskapslagarna. Och liksom Västergården i Hammarby by var avsatt till prästgård sedan den första kristna tiden hade även klockaren sin bostad i samma by.

I början av 1400-talet flyttade prästen till gården Borgby i pastoratets andra socken Fresta och Västergården blev vanligt hemman i byn. Att klockaren fanns kvar var nödvändigt för prästen skulle "pendla" mellan sina två kyrkor.

Så småningom inrättades en ny tjänst, en "Capelan" = hjälppräst till kyrkoherden. Men den fick kyrkoherden själv avlöna. Dom börjar omtalas i slutet av 1500-talet.

Den 13 april 1625 avled klockare Anders Jonsson i Hammarby. Han hade då varit i tjänst i 32 år. Vid husesyn efter honom beskrivs de hus socknen ställt till hans förfogande.

1. Stugan
2. Förstugan och stugukammaren
3. Boden
4. Fähuset

5. Stallet

6. Stallslidret

7. Foderhuset

Husen 1 och 2 som var byggda 1611, var helt förfallna. Orsak till detta var bristande underhåll som klockaren var skyldig att hålla. I stället hade han byggt en egen liten stuga åt sig själv, där han och hans gumma bodde.

Husen 3-7 använde han och underhöll nödortförtigt. Synemännen påpekade också att enligt den "gamla kyrkioboken" från 1478 skall klockaren till socknen, i arrende för den jord han brukade, betala i penningar 1 mark per år. För de senaste 28 åren är han skyldig socknen 7 daler penningar. Socknens fordran är nu för uteblivit underhåll av byggnader + ej betalt arrende 10 $\frac{1}{2}$ daler. Som ersättning tog socknen klockarens privata stuga och lada. Socknens kostnader för nya gärdesgårdar, öde humle täppa mm avskrev socknen för hans många tjänsteårs skull.

Den nye klockaren, Jöran Andersson, anställdes den 13 april 1625 och var fortfarande i tjänst 1636.

(Se kammarkollegium i brev). Ärendet var klart den 3 maj 1695 och Hammarby socken hade åter en prästgård. Hur den såg ut då är ej bekant.

Hemmanet Kyrkbyn hade en rörig ägarehistoria innan det blev prästgård.

Här följer några årtal:

År 1550 omtalas Kyrkbyn i Jordeboken som frälsehemman.

År 1616 omtalas Kyrkbyn under Torsåker. Ägare Henrik von Falkenberg

År 1620 omtalas Kyrkbyn i Jordeboken som frälsehemman.

År 1623 såldes Kyrkbyn till Johan Sparre som gav kyrkbyn m fl. gårdar i morgongåva till Ebba Oxenstierna Gustafsdotter.

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den sjätte av

Hedlunds historier

När jag blev ombedd att skriva något för medlemsbladet, skojade jag och sa att då får det bli något från lumpartiden, vilket accepterades, och så får det bli.

En del historier kan betraktas som roliga, andra inte. För att börja med en historia, som visar hur dumt det militära kan vara:

Humorist i uniform, i det civila hovmästare vid en av Stockholms guldkrogar. På förbandet togs hans kunnande i anspråk i officersmässen, så någon luftvärnsutbildning hanns aldrig med. Foto: Lennart Hedlund

Jag började lumpen i Karlsborg vid A10 (ett luftvärnsregemente) och fortsatte i Stockholm vid A10S, som sedan blev Lv3. Vid artilleriet hade inte funnits vicekonstaplar - efter konstapelskolan blev de konstaplar direkt, om de hade klarat skolan och fick sy på sig två pinnar på axelklaffen.

Vid det tillfälle jag tänkte berätta om, gällde det att batteriordern hade kommit upp och där framkom att även artilleriet hade fått vicekonstaplar (med en pinne på axelklaffen). Bland dessa höjdare fanns en grabb med namnet Ljungberg och han var tillsammans med andra grabbar från konstapelskolan och volontärskolan handbollsspelare i Swithiod, ett bra lag ute på stan. En volontär kom springande i korridoren, fick syn på Ljungberg och ropade: "Ljungberg, hej, gör vi sällskap till träningen ikväll?" Ljungberg svarade gravallvarligt och menade det: "Hej Ljungberg - så säger man inte till en konstapel! Stå i enskild ställning, när Ni talar till ett befäl!" Det var så att man kunde smälla av. Att bli så galen för att man fått en pinne!

En rolig, men lika tokig historia är nästa:

Från Karlsborg hade vi fått ett fänrik, som också hade sina stunder, eller vad sägs om denna:

Han gillade att gå omkring i permissionsuniform, som han också hade på sig vid tjänstgöring på kaserngården. En morgon ställde han upp sitt manskap (volontärer) och hälsade dem: "God morgon, kamrater. Mitt namn är fänrik Lindfors, bror till Viveca Lindfors!"

En annan gång var han dagbefäl och kallade ut brandberedskapen, som vid detta tillfälle

bestod av ett gäng samvetsömma. Han ställde upp dem, förhörde sig om ifall de hade fått några instruktioner o.s.v. Det hade de tydligen fått. Lindfors ropade helt plötsligt: "Det brinner i kanslihuset, vad gör brandberedskapen då?" Och den gjorde vad den skulle. En gubbe sprang till kanslihuset, slog sönder glaset till brandskåpet och drog ut handtaget. Efter ett par minuter kom två brandbilar från Johannes brandkår in på kaserngården med sirener och blåljus på. Efter detta blev Lindfors inte gammal på Lv3.

Nästa historia härrör sig från Väddö, där Lv3 hade sin skjutskola. Bas där var en överårig fanjunkare, som trots cirka 40 års tjänst inte hade fått Svärdsorden, som utdelades efter 20 års oförvitlig tjänst. Då man frågade om anledningen, kom alltid svaret: "Vad fanken ska man med sånt bjäfs?" Men den verkliga anledningen var helt enkelt hans törst. På skjutstationen fanns också en poststation, som han hustru skötte. Men så kom helt plötsligt ett papper, som meddelade att också han hade fått sin trissa. Oturligt nog hade intendenten meddelat att han skulle komma samma dag och revidera kassorna med början hos fanjunkaren och sedan hos hustrun. Och det blev räddningen. Fanjunkaren lånade, jag vill minnas 340:- ur hustruns kassa, sprang upp till henne och löste ut trissan. Efter det hans kassa var reviderad, sprang han tillbaka till hustrun med 340:-, som han lånat ur sin kassa, och lade dem i postkassan, så att den stämde då intendenten kollade den.

Fanjunkaren blev så lycklig över sin orden att han bar den på uniformen hela första veckan, innan han bytte ut den mot ordensbandet. Ingen officer eller underofficer kunde ha varit stoltare än han .

Som jag nämnde var han väldigt törstig, vilket framgår av nästa historia om honom.

Från Väddö skjutfält till Nortälje flygfält 1942. Planet hade dragit en "korf" efter sig men fått den nedskjuten vid målbogsering. Efter varje nedskjutning var det befällets plikt att bjuda pjäsmanskapet på fika. Foto: Lennart Hedlund

Vid ett tillfälle kom några småpojkar från byn, knackade på och frågade: "Har farbror några tomflaskor?" Fanjunkaren öppnade ett av sina skåp och det rasade ut tomflaskor och så sluddrade han åt pojkarna: "Det ser ni väl för fanken, att här finns inga tomflaskor!" Jag tror inte att hela Systembolaget i Norrtälje, där inköpen gjordes, hade fler flaskor än han hade.

Från kasern kommer den sista historien.

Vid regementet fanns som divisionschef Sven Thofelt, den gamle guldolympiern, och han var hård mot såväl befäl som andra. En dag kom han gående över kaserngården, då en löjtnant var ute och red iförd uniform modell ä, vilket inte tilltalade överstelöjtnanten. Han kallade till sig löjtnanten och gav order om att denne skulle ställa in hästen i stallet, byta om till fältuniform och anmäla sig till överstelöjtnanten, som väntade på kaserngården. Det var lite skillnad på ordergivande personer i denna och den första historien.

Dessa händelser utspelade sig 1941-1942.

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

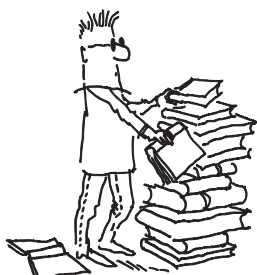
BOKLOPPIS

lördagen den 15 februari

kl 13 - 15.

Romaner, deckare, spänning,
äventyr, barnböcker,
facklitteratur, bokpaket.

Alla böcker till billigaste pris, nytt och gammalt.

**Kom
och
fynda!**

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

LOPPIS i LADUGÅRDEN

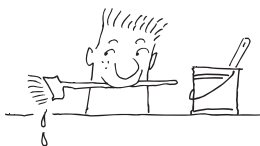
lördagen den 5 april

kl 9.30 - 13.00

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

Galleri Ladugården

Medlemmar i hembygdsföreningen
ställer ut konst och konsthantverk
akvarell, olja, akryl,
trasmattor, stickat,
bildväv, trä, smide mm
Underhållning.

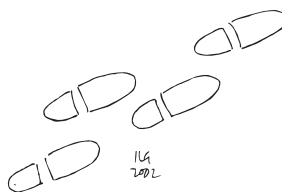
Söndagen den 16 mars kl 13.00-16.00

Kom och köp eller bara titta och trivs.
Endast en dag!

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

VÅRVANDRING genom historien vid Fysingen

söndagen den 4 maj
Samling kl 11 vid Hammarby
kyrkas parkering

Medtag kaffekorg!

Ta buss 568 eller egen bil till parkeringsplatsen
Anmälan till Kjerstin Björkman
Tfn 590 320 82

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

Nu är det damernas!

Bibi Kant

kåserar om hattar och hattglädje,
berättar om modistyrket och
ser vilken hatt som
passar just dig

Ladugården

söndagen 27 april kl 13

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Varför Sesemana?

Under ett par år har Hembygden haft en vers av Carl Jonas Love Almqvist i varje nummer ur diktsamlingen Sesemana. Varför skrev Almqvist Sesemana och vem var Seseman?

Hans Jacob Seseman föddes i Söderköpings-trakten 1751 och växte upp i yttersta fattigdom. Modern blev tidigt änka och hade åtta barn att försörja. Hans Jacob hade en ovanlig matematisk begåvning. Efter att ha lämnat Jönköpings trivialskola, där han varit frielev mellan 16 och 23 års ålder, skrevs han in som student vid Uppsala universitet 1774. Någon examen lyckades han aldrig ta, då han endast tycktes ha begåvning för matematik. Förutom denna begåvning hade han en talang för att rimma. Denna talang utnyttjade han till att författa bröllopsverser och tillfällighetsdikter. Ett dikthäfte, "Brudskrifter, med mera", utgavs 1806.

Seseman hamnade, efter att ha tjänstgjort som räknemästare vid trivialskolan i Vadstena, i Stockholm och blev där känd som gatuoriginal och pekoralist. Han gick omkring på gatorna och sålde sina skrifter, ofta med en svans av gatpojkar efter sig. Boklagret och matsäcken hade han i kappfickorna.

Seseman dog 1819 och begravdes på Klara kyrkogård. Några noteringar om graven finns inte i kyrkans gravförteckning. Kanske fick Seseman en fattiggrav utan gravsten.

Ej ständigt kan man tala dumt
och tänka svagt och handla ljumt:
man kan ej låta bli att någon gång
ha snille
vad än man hellre bruka ville

C J L Almqvist, ur Sesama

Almqvist delade inte samtidens nedlåtande omdömen om Seseman. Han ansåg att Seseman var en framstående rimsmid och kallar honom "den odödlige Seseman".

Under sina många år i landsflykt arbetade Almqvist på sitt manuskript "Om svenska rim", vari Sesemana ingår. I Sesemana finns 576 dikter i ett parodiskt mönster från Homeros Iliaden. Almqvist har här författat en strålande samling nonsenspoesi och lekt med ord som ingen annan. Kanske såg Almqvist likheter mellan sig själv och Seseman. Båda var utstötta och förhånade av sin samtid. Almqvist gav Seseman upprättelse. Själv fick han ingen i sin livstid.

Och till slut – varför Almqvist? Jo, som alla vet, är han en bygdens son. 1796 kom den då treårige Almqvist till Sätra gård i Eds socken och där tillbringade han sina barndomsår. Därefter bodde den Almqvistiska familjen på Antuna, som var i deras ägo till 1843.

Carl Jonas Love Almqvist är en av vår litteraturs märkligaste och mest gåtfulla diktargestalter. Många av hans berättelser innehåller skildringar från folkliv i barnomsbygden. Sesemana är en relativt okänd del av Almqvists författarskap. Därför har vi valt att publicera delar ur den.

Inga Lisa Gustafsson

Verksamhetsberättelse för Upplands Väsby Hembygdsförening verksamhetsåret 2002

Organisation och ekonomi

Styrelsen har bestått av:

Rune Sahlström	ordförande
Ulf Gustafsson	vice ordförande, boställsvärd
Inger Nyström	kassör
Gunilla Ahlberg	sekreterare
Inga Lisa Gustafsson	registrator
Klas Lundkvist	ledamot, ansvarig för planfrågor
Swenning Nilsson	ledamot
Bengt Hedlund	kommunvald
Monica Berglind	ersättare
Alf Björkman	ersättare
Arnold Härmark	ersättare
Kerstin Kéry	ersättare
Annika Tingvall	ersättare
Vivi Wallin	ersättare

Ordinarie ordförande Rune Sahlström avled den 12/11 2002 och vice ordförande Ulf Gustafsson trädde in som ordinarie den 26/11 2002.

Revisorer:

Lars Eklund	ordinarie
Göran Sandberg	ordinarie
Frank Granåker	ersättare
Anette Ehrnholm	ersättare

Valberedning:

Kerstin Hammarin, Harald Torkelsson,
Anna Liisa Bergman

Styrelsesammanträden

Styrelsen har under verksamhetsåret sammanträtt 12 gånger samt genomfört en studieresa till Fellingsbro hembygdsförening.

Arbetsgrupper:

Medlemsbladet Hembygden:

Inga Engdahl	ansvarig utgivare
Inga Lisa Gustafsson	redaktionskommitté
Carin Törner	redaktionskommitté

Program

Rune Sahlström
Inga Lisa Gustafsson
Kerstin Kéry

Programgruppen har under året planerat och tillsammans med andra i styrelsen genomfört de programpunkter som redovisas nedan.

Marknadsföring

vakant

Marknadsföringsgruppens syfte är

-att genom utåtriktad verksamhet få fler intresserade och därmed öka medlemsantalet i föreningen

-att sprida information om den pågående verksamheten

-att samarbeta med studieförbund, kommun, bibliotek m fl intresserade av vår verksamhet

-att medverka vid kulturarrangemang inom kommunen

-att inspirera till medlemsvårdande åtgärder

Arkiv, bibliotek och museum

Gunilla Ahlberg
Arnold Härmark
Klas Lundkvist
Rune Sahlström

Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?

Sätt in 110:- på postgiro 29 81 91-8
och ange namn och adress.

Gruppens arbetsuppgifter består i att ordna och förteckna föreningens arkiv, bilder och bibliotek samt att förteckna övriga samlingar. Under året har genomgång och sortering av handlingar påbörjats. Bl.a. har konstaterats att samtliga protokoll från starten 1954 tills dags dato finns bevarade. Befintligt datorsystem för registrering av museiföremål har aktualiserats för att kunna fortsätta registrering som legat nere sedan några år. Registrerade föremål är uppmärskade.

En studie har gjorts för att hitta ett modernt registreringssystem som även hanterar bilder. Utredning om detta pågår på Hembygdsförbundet och vi har valt att avvakta denna. Investering i dator och datorprogram har därför skjutits på framtiden.

Vi har deltagit i kurs på Stockholms läns Hembygdsförbund om Bildbehandling samt studerat användningen av registreringssystemet Sofie i samband med besök i Fellingsbro.

Boställsvärdinna
Nora Lundberg

Medlemsantal

Totalt antal medlemmar 470 st.

Under året har föreningen fått 46 nya medlemmar.

Ekonomi

Verksamheten har huvudsakligen finansierats genom medlemsavgifter, egna aktiviteter och arrangemang samt bidrag från Upplands Väsby kommun. Hänvisas till separat bokslut.

Medlemskap i andra föreningar

Upplands Väsby Hembygdsförening har under verksamhetsåret varit medlem i Stockholms läns Hembygdsförbund, vilket erfordras enligt stadgarna och via dem i Sveriges Hembygdsförbund. Medlemskap i dessa föreningar ger oss information och service i form av råd och stöd i frågor om t ex försäkringar, ekonomi, juridik, utbildning, marknadsföring. Föreningen har även varit medlem i Upplands

Fornminnesförening och Hembygdsförbund samt Upplands Väsby Folkrorelsearkiv, vilket ger oss viktig information om närliggande verksamhet inom landskapet och kommunen.

Medlemsbladet Hembygden

Hembygden har utkommit med fyra nummer (24-36 sidor per nr) under år 2002.

Remisser och skrivelser

Styrelsen har under året lämnat remissvar till Stadsbyggnadsnämnden på följande detaljplaner; viktigaste innehållet inom parentes.

Brunnby Park (Carlslund) samrådsförslag mars 2002

(Bevara de viktigaste byggnaderna, ingen ny bebyggelse öster om Carlslundsvägen; se Hembygden 2/2002)

Dyvinge golfbana Planprogram april 2002

(Ska verkligen ett område som ingår i Riksintresseområde för kulturmiljövården, som tidigare bedömts som det "Kulturhistoriskt värdefullaste landskapet i kommunen" och som utgör en del av en av regionens gröna kilar behöva tåla intrånget av en golfanläggning?)

Långtomten i Runby Planprogram juni 2002

(Det finns inte någon anledning till att kommunen ska frångå vad som slogs fast i den ännu gällande översiktsplanen från 1990 att området ska användas som rekreationsområde.

Sanda Ängar Planprogram samrådsförslag maj 2002 samt utställningsförslag nov 2002

(Anpassa bebyggelsen till befintligt stensträngssystem, bevara platsen för Sanda boplatz obebyggd, Sanda ängar olämpligt namn för ett område gammal åkermark; se Hembygden 3/2002)

Tunavägens vändplan Program för bostäder till rimliga priser nov 2002

(Skälbyparken ska hålls öppen som ett sammanhängande stråk i landskapet - bebygg-

else på det föreslagna området bryter de historiska sambanden i landskapet.)

Skrivelse BÄTTRE FRAMFÖRHÅLLNING I KOMMUNENS PLANERING

Hembygdsföreningen vill ha en fortlöpande samverkan med kommunen för en långsiktig hållbar planering. En samverkan bör ske i så tidiga skeden som möjligt. Vår erfarenhet är att det i detaljplanernas genomförandeinriktade samråds- och utställningsskeden endast finns marginella saker att diskutera.

I slutet av året har dessa värdefulla träffar med Stadsbyggnadskontoret kommit igång på nytt efter ett par års uppehåll. Vid dessa träffar informerar Stadsbyggnadskontoret Friluftsförbundet, Naturskyddsföreningen och Hembygdsföreningen om kommande planer

Verksamhet

Programmet för året har innehållit följande punkter, vilka redovisats utförligt i Hembygdens:

Januari: ”Så tokigt det kan bli”. Föreläsning av Bertil Forsman om kända radioröster, del 2

Februari: Bokloppis i ladugården.

Mars: 1) Galleri Ladugården, konst- och hantverksutställning i ladugården.
2) Årsmöte med musikunderhållning.

April: 1) Loppis i ladugården.
2) Författarinnan Maja Hagerman berättar om sin bok ”Spåren av kungens män”

Maj: Kulturvandring till Runsa fornborg med Kjerstin Björkman.

Maj-aug.: Sommarcafé onsdagar och söndagar.

Juni: Nationaldagsfirande enligt tradition, i samarbete med Upplands Väsby kommun.

Juli: Friluftsgudstjänst. Ekumenisk gudstjänst med Pingstkyrkan, Missionskyrkan samt Eds och Hammarby församlingar.

Augusti: 1) Hembygdsgårdens dagar med auktion, folkdansuppvissning, friluftskonst, hantverk, tipspromenad, utställning ”Den gamla dansbanan”, loppis och nyckelharpspelare.
2) Deltagande med bokbord och skärmutställning på Föreningarnas dag den 31/8 på Vilundavallen i samband med Upplands Väsby 50 år.

Sept-nov: Hembygdscirkel ”Väsby förr och nu” med Lennart Hedlund, 10 sammankomster.

Oktober: Bokloppis i ladugården.

November: Bord duka dig. Kåseri av Maud Ekblad om medeltida mat, seder och bruk.

December: 1) Julmarknad på tunet
2) Traditionsenlig grötfest med underhållning.

Övrig verksamhet

Sju skolklasser årskurs 3 samt elever från KomVux SFI (svenska för invandrare) har besökt hembygdsgården och blivit guidade runt i husen.

Hembygdsgården har även vid olika tillfällen visats för föreningar, grupper och nyinflyttade.

Ladugården har varit uttyrd till olika typer av tillställningar.

Gunnes gård har disponerat ladugården för sin verksamhet under sportlovsveckan

En hässja har iordningställt på tunet.

Keramiker Anneli Runesson har fortsatt sin verksamhet i krukmakeriet och bidragit till en levande hembygdsgård under föreningens aktiviteter.

Utbildningskväll med Kjell Nilsson från Stockholms läns hembygdsförbund med tema "Hembygdsrörelsens historia" samt diskussioner om styrelsearbete i en hembygdsförening.

Förstuvisten på mangårdsbyggnaden är återuppförd och invigdes under hembygdsgårdens dagar i augusti. Övrig upprustning och reparationer pågår.

En 4-färgsfolder har färdigställts med information om hembygdsföreningen.

Utvidgning av kryddträdgården har påbörjats.

Avslutning

Vi är tacksamma för det finansiella stödet från Upplands Väsby kommun till vår verksamhet.

Vi tackar även för gott samarbete med de olika föreningar, som vi samverkat med under året samt för goda insatser från enskilda personer och medlemmar.

Upplands Väsby 2003-01-10

Ulf Gustafsson
Gunilla Ahlberg
Swenning Nilsson

Inger Nyström
Inga Lisa Gustafsson
Klas Lundkvist

För bättre hälsa

Influensan härjar och det kan vara bra att känna till motmedel. En gammal beprövad huskur är myrstacksbrännvin. Tillagningen är sålunda:

Man tar en halvflaska brännvin av önskad sort och gräver ner den i en myrstack vid midnatt mellan påskafton och påskdagen. Flaskan skall sedan ligga där till hösten. När det har varit tre frostnätter i rad gräver man upp den, lägger i tre rönnbär, tre enbär och en halv gul lök. Detta får dra i tre veckor, varpå drycken kan nyttjas som hälsostärkande medel och i förebyggande syfte, när influensan är i antågande.

Doseringen är tre spetsglas tre dagar i följd. I svårare fall får man fortsätta med samma dos ytterligare tre dagar.

Myrstacksbrännvin kan också hjälpa mot många andra krämpor. Pröva själv!

Inga Lisa Gustafsson

Kära kunder, kända namn

Lennart Hedlund skrev i Hembygden om ök- och smeknamn på personer som bodde i Upplands Väsby. Det har föranlett mig att fatta pennan och beskriva några av dessa personer, som besökte min butik i Björkvala tidigt 50-tal.

Jag börjar med ”Brotte” (Bror Bengtsson), häståkare. Jag citerar här vad jag skrev om Bror Bengtsson i Hembygden för 10 år sedan: En person av stor betydelse för min butik var åkaren Bror Bengtsson. Han skötte sophämtningen. Varje morgon klockan sju kom han med sin häst och vagn och hämtade gårdagens sopor, en nödvändighet, eftersom det ej fanns något soprum till butiken. Fick vi någon varuleverans till Väsby station var det ”Brotte” som hämtade den. På vintern när det hade kommit snö, anlände han med sin hästanspända snöplog och plogade bort snön framför butiken. En hedersman var han, åkaren Bengtsson

Vagnmakar'n (Herr Lindkvist). Man var ej DU med kunderna på den tiden. Han kom varje morgon strax efter klockan nio dragande på sin cykel med ryggsäcken på styret. Han bodde

inne på Missionskyrkans gård i en liten vit stuga och var närmaste granne med butiken. Den stående beställningen var fem stycken pilsner - gårdagens fem tombuteljer fick man ta ur hans ölimpregnerade ryggsäck. Vid ett av hans första besök i min butik i september 1951 beställde han ett kojuver av mig. Jag svarade att kojuver, det finns inte. Vagnmakar'n ilsknade till – ”det var väl f-n det, de' har jag köpt i den här affärn i minst 20 år, först hos handlar Engström, sen av Fermstedt”. Jag ska ringa till slaktaren, sa jag och ringde SCS, Scan hette så på 50-talet. Inga problem, sa de, du får ett i morgon. Jag var nöjd och vagnmakar'n också. Jag dristade mig att fråga, hur tillagar Lindqvist denna maträtt. Jo förstår du sa han jag tar syltkitteln och slår i vatten och har i salt, sen lägger jag i kojuvret. När det har kokat upp, skummar jag bort allt skum, sen lägger jag i en lök, krydd- och vitpeppar samt lagerblad. Kitteln får sedan stå på spisen och koka en 3-4 timmar, därefter ställer jag ut koket på trappan och där får det stå och svalna över natten. Den färdigkokta rätten skär man i skivor och äter med potatis och rödbetor – det är gott

Brotte Bengtsson och Källe Lindberg skottar snö på Centralvägen i början av 60-talet. Fotot utlånat av Aina Lindberg. Fotograf okänd.

att ha på smörgås också, sa vagnmakar'n. Han hade kanske rätt, jag har ej prövat.

Doktor Hjälplös (Doktor Bertil Friberg) – ett missvisande öknamn på en mycket duktig läkare, som hade tid för sina patienter för en grundlig undersökning. Min äldste son Bengt kallade honom ”snälla farbror doktorn” – ett bra namn på en läkare, som kunde prata med barn. En daglig syn från min butik i Björkqvalla var att mellan klockan 4 och 5 på eftermiddagen kom Doktor Friberg i sällskap med sin svarta labrador Blackie från ”Raklasse” efter att ha inköpt kvällstidningen med Blackie stolt bärande tidningen i munnen. Två snälla personligheter i 50-talets Väsby.

Cykel-Josef (Josef Lundin) – en daglig kund i min butik, kallades även Hambo-Josef. Han påstods vara en mycket god dansör. Hans besök i butiken var inte alltid för varuinköp utan för att få en pratstund. På 50-talet hade man tid för en pratstund med kunden.

Biffen (Rolf Lundbom), son till droskägaren Uno Lundbom. Han körde en taxibil åt sin far, besökte ofta affären för att inköpa några flaskor Loranga, ett ”måste” i hans taxibil.

Smé-Oskar (Oskar Pettersson) Hans son kallades för ”Bolle-Boll” och tog senare namnet Bollefors. Han arbetade i sin fars smedja, som låg mitt emot konditori Royal, där idag en färghandel ligger. Smé-Oskar hade en sméhalva som kallades ”Ölkungen” – en gosse som var ”bred mellan tummarna” och orkade svinga storsläggan åt sin mästare.

Fisk-Pelle (Rudolf Pettersson) var ambulerande fiskhandlare och hade fiskbil. I unga år hade han varit butiksbiträde åt handlare Engström i Björkqvalla. På 50-talet hade vi Tancred's fiskaffär, som låg i hörnet av Centralvägen/Kvarnvägen i ett litet gult hus. Och så hade vi Fisk-Pelle, bra service åt 5-6.000 Väsby-bor.

Gulasch-Kalle (? Karlsson) hade fått sitt namn av sin affärsverksamhet under första världskriget. En alltid oklanderligt klädd man.

Bryggjar-Wicke (Viktor Eriksson) var chef för Pripps bryggerinederlag, som låg på Bryggerivägen nere vid Väsbyån. Husen är idag rivna. En duktig affärsman, som var dryckesleverantör till min butik.

Kniven (Gunnar Almberg), ej så ofta sedd i min butik, men måste nämnas i samband med Bryggjar-Wicke. De var två duktiga jägare, som jagade på häradsallmanningen vid Halmsjön (idag Arlanda). Den tredje ”vapendragaren” var Anders Olsson (utan smeknamn). Jag hade förmånen att få jaga tillsammans med dessa tre personligheter. Goda jägare och viltvårdare.

Spik-Holger (Holger Fermstedt), min företrädare på Björkqvalla. Han blev järnhandlare i sin nybyggda fastighet, som låg längst ner på Väsbyvägen. Idag är det Mister Herrekipering i dessa lokaler.

Rak-Lasse (Ture Larsson) måste nämnas. 1940-50-talets store private affärsidkare i Väsby. Hans affärsrörelser låg i ett stort rött hus längst ner på Centralvägen. Idag finns dessa butiker kvar med tobak och tidningar på Centralvägen, i Väsby Centrum finns leksaksbutiken och så en dam- och herrfrisör – alla avknoppade från Rak-Lasses affärsrörelse.

Ärtan (Harry Sandberg), en ej så ofta sedd gäst i min butik. Det hände att han kom in när han var ute på promenad och behövde stärka sig med några öl.

Några av smeknamnen hade en anknytning till den personens arbete. Maskinist-Kalle, f.d. maskinist på Optimus och Putsarn, f.d. anställd på samma bolag är två personer med smeknamn de fått av sitt arbete. De var trogna kunder i min butik.

Idag, 50 år senare, finns det ej så många personer med smeknamn, annat än inom idrottsrörelsen.

Yngve Walerud

Minns

du

VÄSBY?

Väsby Snickerifabrik kör ut färdiga produkter med häst och vagn. Bilden är utlånad av Kerstin Eriksson, vars farfar, Mauritz Eriksson, anställdes i snickeriet vid förförä sekelskiftet och arbetade där hela sitt yrkesverksamma liv. Personerna på bilden är okända, liksom fotografen. Fotot är troligen taget i början av 1900-talet.

Väsby Snickeri- och möbelfabrik AB, Bryggerivägen 6

VÄSBY SNICKERIFABRIK i Hammarby s:n, Vallentuna h:d, V. fögd. Stockholm län, vid Väsby st. å N. stamb., anl. 1898 af ägaren byggm. Karl Engström. Fabriken har ett 10-tal olika arbetsmaskiner, som drifvas af en fotogenmotor om 10 hkr. Tillv. engelska fätöljer, möbelstom af alla slag samt som specialitet divan- och panelstom, årl. c:a 1.000 st. till ett värde af c:a 25.000 kr. För arb., 10 man, finnas arbetarebostäder. Post & Tel. adr: Väsby.

Citat ur Svenska Industrien 1907.

Egentligen är Väsby Snickeri ännu äldre än vad texten ovan anger. Bolaget grundades redan på 1840-talet och var då likkistfabrik. Kanske är det Sveriges äldsta snickeri.

Företaget drivs idag av Anne-Marie och Lars Hultqvist och den specialiserade tillverkningen består av receptionsdiskar, manöverbord, datorbord m.m. De största kunderna är Försvarets Materielverk, Polismyndigheten och Luftfartsverket.

Anne-Marie Hultqvists far, Bengt Thörner, köpte fabriken 1957 och under 1960-talet arbetade ett trettiotal personer i snickeriet. I dagsläget är arbetsstyrkan mindre än den var 1907.

Inga Lisa Gustafsson

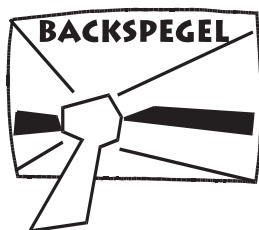
Bord duka dig

Maud Ekblads kåseri om medeltida mat, seder och bruk söndagen den 10 november.

Vad Gustav Vasa åt till frukost och vilka rätter som kunde serveras vid en middag hos biskop Brask, var något vi fick veta, när Maud Ekblad kåserade över ämnet medeltida mat, seder och bruk.

Maud Ekblad, själv iklädd en medeltida klänning, lyckades göra historien levande. Hon hade dukat upp ett bord med smakprov både på medeltida dukning och på vad som kunde serveras.

På Gustav Vasas tid var det vi idag kallar frukost uppdelat på två måltider, frukost och dagvard eller davre. Frukosten serverades tidigt, mellan kl. 6-7 på morgonen, och bestod av bröd och svagdricka eller öl. Några timmar senare åts det stora morgonmålet, dagvarden. Den bestod av salt sill, salt fläsk, gröt, bröd och någon maltdryck. Det som Gustav Vasa åt

till frukost, åts också av allmogen. Skillnaden var bara mängden mat!

Biskop Brask var en riktig läckergom att döma av hans hushållsbok. Om man blev bjuden på middag hos biskopen, kunde man bli serverad påfågel, stekt och med utslagen stjärt.

Vad kommer ordet *diska* ifrån? Jo, berättade Maud Ekblad, *disk* var namnet på det träfat, som maten serverades på, föregångare till vår tallrik.

Avslutningsvis bjöd Maud Ekblad på mycket god medeltidskaka till kaffet - knaprig och fylld med russin och härliga kryddor. Vi var flera som ville ha receptet!

Kakan, med sin fina kryddsmak, kändes som en försmak av julen och utanför Hembygdsgården pudrades marken vit av höstens första snöfall.

Kerstin Kéry

Julmarknad

Andra söndagen i advent gick hembygdsföreningens allra som första julmarknad av stapeln. Sallor och marschaller lyste upp vintermörkret.

Väsby IK stod för granförsäljningen, Annelie i krukmakeriet hade bråda tider liksom övriga försäljare. Vår egen glöggförsäljning gick bra i kylan.

Den lilla julmarknaden var välbesökt och om vi bestämmer oss för att ha den som fast programpunkt, så kommer den att ökas ut. Du kanske vill vara med? Hör i så fall av dig till någon i styrelsen i god tid.

Inga Lisa Gustafsson

Maud Ekblad bakom sitt dukade bord.
Foto: Inga Lisa Gustafsson

På julmarknaden höll Maj och Rune Milde stånd mot kylan.

Foto: Inga Lisa Gustafsson

Årets Väsbybo 2002

Vem eller vilka som blivit utsedda till Årets Väsbybo offentliggjordes vid evenemanget "Mångkulturell jul" lördagen den 14 december. Väsby Centrum var fyllt av människor, när kommunstyrelsens ordförande Vanja Edwinson från scenen läste upp juryns motivering och gratulerade de utvalda. Med anledning av kommunens 50 års firande blev det nämligen tre personer som fick dela på utmärkelsen: Lennart Hedlund, Lars-Erik Jansson och Inga Lisa Gustafsson. Alla tre är ju välkända profiler inom vår hembygdsförening och här hyllades de för sitt ideella arbete med att levandegöra och bevara Upplands Väsby historia.

Ur Vanja Edwinsons hand och till publikens applåder fick de ta emot sina priser: en skulptur av Väsbykonstnären Björn Nyberg, diplom och blommor.

Årets Väsbybo är en utmärkelse som går till någon, som gjort en särskild insats för kommunen och dessa medborgare under året. Personen ifråga skall bo i kommunen eller ha stark anknytning till Upplands Väsby. Alla Väsbybor och även andra med anknytning till kommunen kan lämna förslag till kandidater.

Så här lyder juryns motivering till 2002 års Väsbybor:

Lennart Hedlund:

Med sitt personliga och lättsamma sätt fångar Lennart sin publik, när han delger andra Upplands Väsby historia. Han verkar för hembygdsföreningen m fl organisationer genom att ordna kurser och berättar gärna för skolelever om kommunens historia och hur man levde förr. Detta för att unga såväl som äldre skall känna till lite mer om sin hembygd.

Lars-Erik Jansson:

Lars-Erik har under 30 år ägnat sin fritid åt att dokumentera namnen på de olika gårdsägorna i kommunens tre socknar. Han uppmärksammade att jordbrukets mekanisering och kommunens expansion medförde att gårdarnas lokala namnskatt började falla i glömska. Därför började han intervjua i första hand äldre sockenbor om vad de kom ihåg. Hans mångåriga arbete har nu resulterat i boken

Vanja Edwinson med årets Väsbybor. Foto: Karl Hubert

”Geografiska namn i Upplands Väsby kommun”, där han presenterar kommunens namnskatt, som annars försvinner under asfalterade vägar och växande bebyggelse. Lars-Erik är också känd i vida kretsar som riksspelman, som med bravur hanterar både fiol och nyckelharpa och som komponerat låtar med ortnamn från Upplands Väsby, t ex ”Urmulagöken” och ”Skrikstugan”.

Inga Lisa Gustafsson:

oförtröttlig, målmedveten och med hela sin själ arbetar Inga Lisa för att göra hembygdsföreningen och hembygdsgården känd och levande för kommunens invånare. Hembygdsgården är en naturlig samlingsplats, som bidrar till att ge alla invånare en känsla för sin hembygd. Inga Lisa är hembygdsföreningens sammanhållande länk sedan många år, dels i styrelsen och dels med praktiskt arbete i hembygdsgården med dess utställningar, vid sommarcaféet, med medlemsbladet och mycket annat. Allt för att Väsbyborna skall ha en trivsam samvaro och samtidigt bevara en kulturmiljö för framtiden.

Kerstin Kéry

Årets Väsbybor förgyllde grötfesten.

Till den traditionella grötfesten i ladugården kunde ett fyrtiotal gäster hälsas välkomna. Alla åt med stor inlevelse risgrynsgröten och sedan pepparkakorna som serverades till kaffet. Grötrim från olika tider lästes av Inga-Lisa. Det pratades ivrigt vid de festligt dukade borden och alla trivdes. Spelmän i Låtlaget från Upplands Bro lät tonerna flöda under kvällen. Vi underhölls med kompositioner av skilda

ursprung, som framfördes på ett trevligt och medryckande sätt.

Inga-Lisa underhöll på sångtemat ”Man får inte ha för stora pretentioner”. Hon raljerade med en del som skett inom hembygdsföreningen under året. Bland annat beskrevs kommunens pågående renovering av byggnaderna på hembygdsgården. Framförandet väckte stor uppskattning.

Hembygdsföreningen passade på tillfället att uppmärksamma och gratulera årets Väsbybo som i år var tre. Dessa har alla kopplingar till hembygdsföreningen och dess verksamhet. De var dessutom alla med på grötfesten. Pristagarna Lennart Hedlund, Lars-Erik Jansson och Inga-Lisa Gustafsson uppvaktades med var sin blomgrupp. Det finns mer om Årets Väsbybo på annan plats.

Arnold Härmark

Lars Erik Jansson uppvaktas av Arnold Härmark med en blomstergrupp. Foto: Inga Lisa Gustafsson

Vem vill ta hand om vår hemsida?

Ring Klas Lundkvist så får du veta mer.

tel. 590 936 81

Försöken att bevara Messingen

Vår kommun nr 5/2002 meddelar att HSB och PEAB förvärvat det gamla industriområdet Messingen för att om tidigast fem år ha de första av totalt 500 lägenheter klara i södra änden av området. Så småningom rivs industribyggnader och områdets småföretagare får söka andra lokaler. Därmed övergår mer än tio års kamp för att Rädda Messingen till att endast Dokumentera Messingens historia.

1989 började en aktionsgrupp med Thomas Olsson i spetsen söka stöd för att bevara stora delar av byggnaderna.

Under 90-talet föreslog Hembygdsföreningen, Metallavdelningen, ABF och under-tecknad m fl inom Väsby Verkstädens Vänner att även kulturella och andra föreningar skulle få hyra i lokaler i de röda husen närmast stationen (inkl en anslutande del, Wibergs åkeri).

Det fanns också tankar på att upprätta ett industrihistoriskt museum och allaktivitetshus. Kulturcentrums utredning visade att ett sådant

skulle bli efterfrågat och ekonomiskt självbärande.

Ett stort opinionsmöte anordnades 1992, och följdes upp med en enkät om hela föreningslivets intresse av att bevara och utnyttja lokalerna. Tre fjärdedelar av föreningarna ville bevara de röda husen, och 40 procent svarade preliminärt att de skulle behöva lokalerna.

Upplands Väsby kommun uppmanades att förvärva marken genom ett ”markbyte”, och förutsattes även sköta ett ”konserverande” underhåll i avvaktan på en långsiktig lösning. Kommunen ville dock endast medverka om andra skapade förutsättningar; kommunen fick ”inte åsamkas några väsentliga kostnader eller andra åtaganden”.

Länsstyrelsen kunde inte utfärda en ”byggnadsminnesförklaring” av någon del av byggnaderna, men ansåg att främst det lokalhistoriska värdet talade för ett bevarande.

Väsby Verkstäder omkr 1911. Foto Hedvig Lunqvist

Att dokumentera Messingen

När jag för ett år sedan fick veta att HSB Norra Stor-Stockholm eventuellt skulle medverka i att bygga bostäder i kv Messingen kontaktade jag deras chef. I samarbete med Thomas Olsson översände jag en skrivelse om vikten av att åskådliggöra industrihistoriska värden i nybyggnationen, och med exempel på hur det kunde åstadkommas.

Jag och HSB-chefen var överens om att byggherrarna och deras arkitekter redan på "skisstadiet" borde informeras om källmaterial och tidigare väckta idéer angående dokumentering av Väsby's industrihistoria. Ett *idéseminarium* med företrädare för byggherrar, kommun och kulturvårdare kunde ingå i ett inledande arbete, gärna tillsammans med en förstudie.

Skrivelsen finns tillgänglig hos Kultur- och Fritidsförvaltningen, Kommunkansliet och Hembygdsgården. Även tidigare kontakter med kommunledningen medverkade till följande passus i Vår kommun: "Ingen del av området räknas som kulturminnesmärke men byggherrarna har förbundit sig att utsmycka området med någon form av konstverk som påminner om områdets historia".

I nästa nummer av Hembygden presenterar jag exempel på källmaterial och idéer till historisk dokumentation av Messingen, som lämnades i skrivelsen till HSB, och numera även till PEAB.

Sixten Berg, Boden

SE HIT!

Cafévård/värdinna

sökes till Hembygdsgårdens sommarcafé för tiden 14 maj-31 augusti. Cafeet är öppet onsdag och söndag 13-16. Glatt humör och färdighet i kaffekokning önskvärd.

Hör av dig till Inga Lisa Gustafsson, tel 590 336 42 eller Birgitta Baumann, tel 590 913 76

OBS! Hembygdscirkeln uppskjutes t.v. på grund av sjukdom.

Jubileum med Väsbyanknytning

År 2003 kommer 700-årsminnet av den heliga Birgittas födelse att firas. Jubileet har tjuvstartat under hösten, kanske med rätta, eftersom man inte säkert vet om den heliga Birgitta var föddes 1302 eller 1303.

Birgitta är Sveriges genom tiderna internationellt mest kända kvinna, född på Finsta gård i Uppland, dotter till lagman Birger Persson. Hon fick lära sig läsa och skriva, vilket vid den tiden inte var särskilt vanligt för flickor. På avbildningar framställs hon ofta med bok eller bläckhorn i hand.

Den unga Birgitta skulle nog ha föredragit klosterlivet framför äktenskapet, men hon följde faderns vilja och blev vid tretton års ålder bortgift med den fyra år äldre Ulf Gudmarsson, även han sedermera lagman. Äktenskapet varade i nästan trettio år och makarna fick åtta barn.

Birgitta och hennes make gjorde flera pilgrimsfärder, bl.a. till Palestina, Frankrike, Tyskland och Spanien. Ulf dog 1344 och Birgitta ägnade sig då helt åt det religiösa livet och började planera sin klosterorden. År 1349

reste hon till Rom för att söka påvens godkännande. Detta tog lång tid, men 1370 fick Birgitta påvens tillstånd att grunda ett kloster i Vadstena. Dottern Katarina blev den första abbedissan där.

Birgittinerkloster tillkom över hela Europa. Birgitta var ett religiöst geni. Hennes uppenbarelser är välkända. De är 700 till antalet och lagom till jubileet utgivna – på latin – av Kung. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.

Birgitta dog i Rom den 23 juli 1373. 1391 helgonförklarades hon och för bara något år sedan utnämnde påven henne till ett av tre skyddshelgon för Europa.

Vadstena blir förstas centrum för jubileet. Påven, som tidigare lovat komma till evenemanget, har avbokat sitt besök av hälsoskäl.

I Väsby kan vi känna oss befryndade med den heliga Birgitta. Enligt Egon Lindholms skrift om Runby, ägde den heliga Birgittas farfar Peter Israelsson år 1269 andelar i Runby och hennes farbror, domprosten Israel Petersson, utfärdar 1302 ett gåvobrev på Nysta (Njursta) till sin släkting magister Andreas och efter hans död till lagmannen Birger och hans arvingar med förbehåll av öppen utfartsväg för gården Runby.

Den 15 augusti 1311 skrevs ett dokument, som tyder på att Runby har kommit i nya händer. Då skrev i Sigtuna Upplandslagmannen Birger Persson ett gåvobrev, i vilket han ger tillstånd till predikarbröderna i Sigtuna att med evärdelig rättighet årligen hämta två pramfamnar dödved eller ellibrand från Runby skogar. Den mäktiga Finstaätten med Birger Persson i spetsen ägde tydligen Runby under en tid, liksom Njursta.

Enligt svenskt diplomatorium hade Birger Persson år 1298 införskaffat Skällnora (Sköldnora) i utbyte mot Finsta (eller en del av Finsta?). Under 1970-talet uppstod en teori

om att den heliga Birgitta skulle vara född på Skällnora. Birgitta föddes någon gång kring nyåret 1303. Kanonisationsakterna talar om att hon föddes i "Frastad", som eventuellt kan tolkas som Fresta. Biskop Bengt Gregersson, som var vän till Birgittas föräldrar, vakade i bön den natten Birgitta föddes och såg en syn; en ljus sky vari en jungfru satt med en bok i hand. Bengt Gregersson kan vara identisk med en präst Bengt, som år 1308 i Runby bevittnat en överenskommelse mellan lagman Birger och Simon i Sundby. Det är möjligt att Bengt var präst i Frestatrakten.

Något bevis för att Birgitta skulle vara född på Skällnora finns inte. Att hon som barn besökt

Skällnora och gården Runby är troligt. Varken kungen eller hans stormän var på den tid det är fråga om helt bofasta utan ägde jord och gårdar i olika delar av Sverige och kunde under årets lopp flytta från gård till gård.

Enligt urkunderna tillföll Skällnora i Fresta Birgittas äldsta dotter Märta och ägdes senare, ända in på 1500-talet, av klostret i Vadstena.

Inga Lisa Gustafsson

Källor: Tryggve Lundén: Svenska Helgon
Birgit Klockars: Birgittas svenska värld
Egon Lindholm: Runby

OBS! I urkunderna skrivs Runby som Rumbly

Nya medlemmar 2002

Vi hälsar 46 nya medlemmar välkomna:

Marit Andersson

Marianne o Eje Blomberg

Margareth Berg

Gerd Boudrie

Rune Carlsson

Elsa Drewitz

Sixten Edling

Göran Ennerfelt

Kerstin Eng

Lillemor Edström

Lars Eklund

Agneta Eriksson

K-G Eriksson

Esperanto i Väsby

Anne-Marie Fjellgren

Yngve Ganesäter

Hans-Åke Gustavsson

Henry Gustavsson

Ulla Hansson

Ingemar Karlsson

Irma Kumpulainen

Ann-Mari o Sten Larsson

Birgitta Lindberg

Britt Lindberg

Vincent Ljungqvist

Anna Stina Lundgren

Maj Milde

Swenning Nilsson

Inger Nyström

Kurt Oldeskog

Inger Pahlén

Stefan Pahlén

Gerd Pettersson

Kerstin o Stefan Pirard

G-B Forsberg-Roecklein

Kerstin Rånman

Ragnar Sarin

Christina o Frank Smith

Cecilia Sundqvist

Märta Wetterling

Anne Marie Zetterberg

Gunnar Åhman

Boställsvärdinna sökes!

Du ska tillsammans med Nora delta i vården av hembydsgårdens hus och samlingar, sköta visningar samt ansvara för uthyrning av ladugården.

Upplysning och anmälan,
tel 590 336 42

VISSTE DU ATT

Dockor i nutida bemärkelse, som leksaker för barn, började tillverkas industriellt i Tyskland på 1700-talet, och att de blev snart populära i de högre stånden. Hos allmogen i vårt land har man oftast skapat sina dockor själv av olika material, särskilt vanliga har s k trasdockor varit. Genom gravfynd vet man att miniatyrfigurer av människor har framställts redan under forntiden, men syftet därmed är okänt.

VISSTE DU ATT

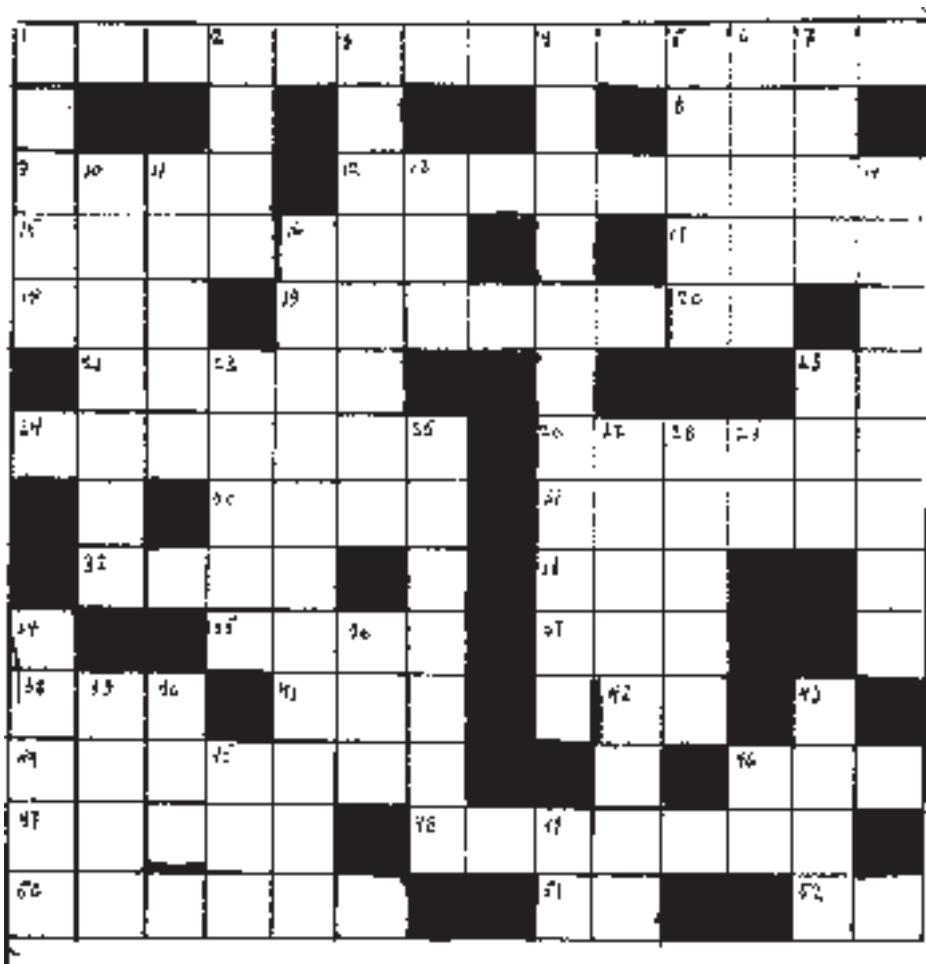
Enen förr var utomordentligt användbar. Av bären och riset bereddes dricka, öl och sirap. Barren åts mot frossa och bären tuggades mot dålig andedräkt. Avkok av rötterna användes till omslag vid värk, ormbett m m. Avkok av bären intogs mot äggvita, gikt, reumatism, förkylning, njurlidande m m. Nariga och spruckna händer gneds med saft från barken. Med riset röktes mot difteri och kolera. Av pulvriserade rötter framställdes hårvatten. Enbärdricka dracks mot gikt.

Alla "VISSTE DU ATT" är saxade ur Svenskt folkklivlexikon av Julius Ejdestam

**Har du ny adress?
Tänker du flytta under året?
Kom ihåg att meddela adressändringen till
hembygdsföreningen!**

Korsord 1-03

Konstruktör: Lennart Hedlund

Lösningen sändes till Hembygden

Box 40

194 21 Upplands Väsby

senast 12 mars 2003

Vågräta

1. Invigdes 29.8 2002
8. Medlem i denna organisation är bl.a. en Väsbybo
9. Lyser upp kvällen
12. Yrjö Haapanen drev där Väsby's första bastu
15. Italiensk ö
16. Pålägg och väderstreck
17. Flod
18. Lugnvatten
19. Att äta sent
20. Ytmått
21. Afrikansk republik
23. Dit anmäls felaktigheter
24. Namn som blivit mycket populärt
26. Är många rykten
30. Vedartad växt
31. Kluckande
32. Handelsväg
33. Tu
35. Reses ibland
37. Kan vara en order i London
38. Toppen
41. Angår
42. Vårt sjukhus
44. Fjäskande
46. Tidigare stort Väsbyföretag
47. Gör man när man mår bra
48. Spräcklig
50. Har nationalpark
51. Kvalster
52. Manskör

Lodräta

1. Svensk skulptör
2. Ansikte
3. Om 10 är sägs här 10.000 personer kunna bo
4. Radband
5. Församling i Norrtälje
6. Pilfodral
7. Stockholm enligt kisen
10. Snitsig
11. Tunn rund kaka
13. Den allmänna tilläggs pensionen
14. Behandlar bl.a. smärttillstånd
16. Är strejkbrytare
22. Fler och fler rullar på vägarna
23. Anläggning
25. Omkastning av bokstäver
27. Florerar alltför mycket
28. Gjordes middagen
29. Natrium
34. Eliten utgör de
36. Vattensamling
39. Tidigare jugoslav
40. Indisk gudinna
43. Tidigare svenskt storföretag
45. Rörarbete
49. Landsorganisationen

Vinnare i jultävlingen:

Helge Ahlberg, Marianne von Malmborg och Karin Andersson

**Rätt svar:
A B C A B C A B**

Hyr lokal med atmosfär!

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runby gårds LADUGÅRD för fest, konferens, dop, minnesstund, årsmöte, kurser mm.

LADUGÅRDEN är en modernt utrustad och handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Hörslina finns.

Tillgång till kök med utrustning för enklare förtäring.

LADUGÅRDEN kan hyras privat eller av organisation för enstaka tillfällen eller terminsvis för återkommande verksamhet. Dock ej för dans eller ungdomsfester.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt gångavstånd från pendeltåg vid Upplands Väsby Hembygdsförening, Hagvägen 2/Pukslagargatan, (Runby) Upplands Väsby. Det finns en stor gratis parkeringsplats i anslutning till lokalen och busshållplatsen finns 150 m från entrédörren.

LADUGÅRDEN kostar 550:- i hyra för enstaka sammankomster. Vid kortare sammankomst är timhyran 50:- per timme.

För terminshyra, var god ta kontakt med uthyrningsvärdinnan.

LADUGÅRDEN uthyres genom Nora Lundberg, tel. 08/ 590 335 49.

VÄLKOMNA.

Upplands Väsby Hembygdsförening.

Upplands Väsby Hembygdsförening
Box 40, 194 21 Upplands Väsby
Hembygdsgården: Hagvägen 2 / Pukslagargatan
Telefon 08-590 826 40
Postgirokonto 29 81 91-8

STYRELSE 2001-2002

Ulf Gustafsson, ordförande, boställsvärd	590 928 58
Gunilla Ahlberg, sekreterare	590 834 40
Inger Nyström, kassör	590 820 93
Inga Lisa Gustafsson, registrator	590 336 42
Klas Lundkvist, ledamot	590 936 81
Swenning Nilsson, ledamot	590 711 59

Lena Melin, kommunvald representant

590 849 28

ERSÄTTARE

Monica Berglind, Alf Björkman,
Arnold Härmark, Kerstin Kéry,
Annika Tingvall, Vivi Wallin

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Engdahl, ansvarig utgivare	590 300 20
Inga Lisa Gustafsson	590 336 42
Carin Törner	590 870 69

REVISORER ORDINARIE

Lars Eklund
Göran Sandberg

ERSÄTTARE

Frank Granåker
Anette Ehrnholm

BOSTÄLLSVÄRDINNA

Nora Lundberg

590 335 49

Valberedning

Kerstin Hammarin, Harald Torkelsson, Anna-Liisa Bergman